

Eesti NSV Ministrite Nõukogu Riiklik Ehituskomitee
KULTUURIMÄLLESTISTE
RIIKLIK PROJEKTEERIMISE INSTITUUT

Objekt: Niguliste kirik

Sifr. nr.: I-78005

Tellija: ENSV Riiklik Kunstimuseum

Teostaja: _____

Ettepanek ajalooliste messingist
kroonlühtrite paigutamiseks. IX - XV köide.

Direktor _____

Peainsener H. Toss

Osakonna juhataja K. Holland

Osakonna peaarhitekt T. Böckler

Projekti peainsener A. Männik

Peaspetsialist M. Lumiste

Tallinn 19 80

65

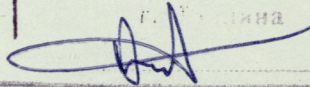
KOOSKÖLASTATUD

allinna Linna Arhitektuuri
Mälestusmärkide Kaitse
Inspektsiooniga

23. aprill, 1980. a.

СОГЛАСОВАНО

Инспекцией по охране
Памятников Архитектуры
г. Таллина

KÖITE KOOSSEIS

1. Seletuskiri
2. Kroonlühtrite paigutuskavand

ETTEPANEKU KOOSTAJA

objekti autor - kunstiajaloolane M. Lumiste

KÕIDETE LOETELU

IX osa EKSPOSITSIOON JA SISEKIJUNDUS

			Kõite nr.
IX - I	Kõide	Antoniuse kabeli hauaplaatide paigaldamine	P-1597 A
IX - II	"	Ettepanekud Niguliste muuseumi ekspositsiooniks	P-1952
IX - III	"	Niguliste muuseumi ekspositsiooni kujunduse üldlahendus	P-1953
IX - IV	"	Ettepanekud uute uste, võrede ja rõdupiirete kavandamiseks	P-3212
IX - V	"	Ettepanekud interjööri üldvalgustuse ja valgustite kohta	P-3284
IX - VI	"	Niguliste kiriku ajaloolised kroonlühtrid	P-3714
IX - VII	"	Ettepanek 17.saj. kroonlühtritest koopiade valmistamiseks (vene keelne)	P-3782
IX - VIII	"	Niguliste kiriku ajaloolised seinalühtrid ja põrandalühter	P-3783
IX - IX	"	Ettepanek ajalooliste kroon- ja seinalühtrite paigaldamiseks koos vastava skeemiga	P-4041
IX - X	"	Uute uste, võrede ja piirete eskiisid (vene keeles)	P-4075
IX - XI	"	Uute uste, võrede, rõdupiirete ja restide kavandid	P-4076

- IX - XII köide Ruumide ajaloolisel viimistlusel kasutatud värvitoonid A-131
- IX - XIII " Ettepanek hauaplaatide pro fragmentide paigaldamiseks pikihoone, koori ja väikese kabeli põrandatesse ning maa-aluse vestibüüli seintele A-264
- IX - XIV " Andmeid Niguliste kiriku ajalooliste messingist lühtrite puuduvate osade ennistamiseks
- IX - XV " Ettepanek ajalooliste messingist kroonlühtrite paigutamiseks

Ettepanek ajalooliste
messingist kroonlühtrite paigutamiseks

7

Kesolev, järjekorras teine ettepanek ajalooliste messingist kroonlühtrite paigutamiseks Niguliste kirikusse on tingitud asjaolust, et 1978 aastal teha otsustatud ja eelmises paigutuskavas¹⁾ arvesse võetud kroonlühtrite koopiaid siiani tehtud ei ole ja Eesti NSV Kultuuriministeeriumi soovil tuleb esialgu läbiajada ainult olemasolevate originaalühtritega.

Neid on Nigulistest alles kokku 18 eksemplari. Kuna Kultuuriministeerium ei pea kohaseks raekojast tagasi võtta ühte sinna ajutiselt deponeeritud eksemplari, siis on meil praegu Nigulistes paigutada ainult 17 kroonlühtrit. Olgu meenutatud, et eelmises, n.ö. ideaalset lahendust taotlevas paigutuskavas nähti ette kroonlühtrite kasutamist Niguliste kiriku kõigi ajalooliste maa-pealsete ruumide üldvalgustuse korraldamisel ja kokku oleks selleks vaja 31 eksemplari (originaalid + koopiad).

Mõistetavalt on 17 kroonlühtriga võimalik saavutada vaid osaliselt rahuldav tulemus: kõikidesse vajalikesse kohtadesse ülesriputamiseks neid lihtsalt ei jätku.

Jäädes eelnevates paigutusettepanekutes formuleeritud põhiseisukohtade juurde, mis lühidalt öeldes tähendab seda, et eelkõige ja ühekorraga on arvesse võetud ruumide tähtsust ja lühtrite suurust ning stiili, tundub võimalikest variantidest kõige enam rahuldava-

¹⁾ M.Lumiste, Niguliste kirik. Ettepanek ajalooliste messingist kroon- ja seinalühtrite paigutamiseks koos vastava skeemiga. Tallinn 1978, KRPI arhiiv P-4041.

8

v a n a järgmine paigutuskava (vt. joonis):

1. Esindusvestibüülis kujunev eeskoda kiriku N-küljel, millel on oluline osa esmase mulje kujundamisel Niguliste interjöörist, vajab i l m t i n g i m a t a pidulikku kroonlühtrit.

Eeskoja suurust ja barokiaegset väljakujunemist silmaspidades sobib sinna hästi keskmise suurusega 2 krooniga kroonlühter nr. 1.²⁾

2. Tornialusesse ruumi kui esimesse ekspositsioonisaali tuleks samuti esmajärjekorras kroonlühter riputada, selleks on kohane suhteliselt suur 2 krooniga kroonlühter nr. 5.
3. P.Matteuse kabel kui kaunimaid hilisgooti ruume Tallinna keskaegses arhitektuuris e i t o h i jääda (iseegi esialgu) traditsioonilise piduliku kroonlühtrivalguseteta. Kuna ruum on rõhutatult tsentraalse kompositsiooniga, siis peavad kroonlühtrid siin rippuma kõigis neljas võlvikus. Soovitav oleks kasutada enam-vähem ühtlase kujundusega 2 krooniga kroonlühtrid nr.nr. 2,3,7 ja 11.
4. Ülejäänud kroonlühtrid tuleb riputada kirikusse. Kõrgesse ja suhteliselt laia kesklöövi muidugi kõikidest lühtritest kõige suuremad 3 krooniga eksemplarid nr.nr. 14 ja 17 ja suurimad 2 krooniga eksemplaridest nr.nr. 12 ja 16. Kesklöövi 0-poolsemasse võlvikusse,

2) Siin ja edaspidi kasuta tavad kroonlühtrite numbrid ühtivad nende numbritega inventariseerimiskaustades:
M.Lumiste, Niguliste kirik, Ajaloolised kroonlühtrid, Tallinn, 1978, KRPI arhiiv, P-3714.
M.Lumiste, Niguliste kirik, Ajaloolised seinalühtrid ja põranda lühter, Tallinn 1978, KRPI arhiiv, P3783.

kus eksponeeritakse kiriku endist peaaltarit, sobiks aga riputada väiksem 2 krooniga kroonlühter nr. 4. Juhul kui see kroonlühter peaks jääma altarile liialt lähedale, tuleb ta ümberpaigutada koorilõpmiku keskmisse võlvikusse, millega jääb ikkagi kesklõõvi ja hoone O-W telje joonele.

Külglõõvidesse on praegu võimalik riputada ainult 6 suhteliselt väikest 2^{jal} krooniga kroonlühtrit nr. nr. 8, 9, 10, 13, 15, 18, mis on soovitatav paigutada üle ühe võlviku, et saavutada sümmeetrilist asetust ja üldvalgustust.

NB! Paigutuskava realiseerimisel jäävad kehtima kõik eelmistes ettepanekutes esitatud tingimused.

5. Pakutud lahendus ei tohiks jääda lõplikuks. Sümmeetrilise ruumivormiga kirikus ja kabelites peaksid kroonlühtrid rippuma tasakaalustatult ja ühtlase rütmiga praktiliselt kõigis võlvikutes (väljaarvatud koorilõpmik), praegu aga on liiga palju võlvikuid kirikus ja terved kabelid N-küljel ning kaärkamber jäänud ajalooliste kroonlühtriteta ja üldse mistahes valgustita.

Praeguses paigutuskavas olude sunnil tühjaks jäänud võlvikutesse kirikus ja N-külje kabelitesse tuleb hankida juurde olemasolevatele põhimõtteliselt lähedasi s.o. renessans- või barokkstiilis messingist kroonlühtreid (kas deponeerida riikliku kaitse alla võetud originaallühtrite seast või teha ikkagi koopiaid juba 1978 aastal VRV-s koostatud sellekohaste ettepanekute järgi).

Ainus vana ruum, kuhu sobiks paigutada olemasolevatest erinevat tüüpi klassitsistlik kroonlühter, on Holstein-

Beeki kabel.

M. Lumiste
M. Lumiste

kunstiteedlane

AJALOOLISTE KROONLÜHTRITE
PAIGUTUSETTEPANEK

